

„A tótkomlói dolgozó parasztok terménybeadási versenyre hívták az egész ország dolgozó parasztságát” – A mezőgazdasági munkaversenyek és szerepük a beszolgáltatásban ^[1]

Miközben az ENSZ Biztonsági Tanácsának felszólítása ellenére 1950. június 25-én az észak-koreai csapatok támadást indítottak Dél-Korea ellen, Magyarországon a Békés megyei Tótkomlós község ligetében a helyi és szomszédos falvak gazdáit ünnepi nagygyűlésre terelték, hogy tanúi legyenek annak a versenyfelhívásnak, amelynek keretében a tótkomlósiai betakarítási és terménybegyűjtési versenyre hívták „az egész ország dolgozó parasztságát”. A tótkomlói versenynek különös súlyt adott, hogy éppen egybeesett a koreai háború megindulásával, és az esemény dimenzióit tágítva, a propagandában még inkább hordozhatta az imperialisták elleni harc fontosságának üzenetét. Egyúttal lehetőséget teremtett arra is, hogy így még markánsabban ábrázolja a kötelezettségét teljesítő, és ezzel a „Béketábort” erősítő kis- és középparasztságot, illetve velük szemben az „aknamunkájukkal” a termelést hátráltató, és ezzel a „háborús gyűjtőkat szolgáltató”, kuláknak bélyegzett gazdákat.

Bevezető

Köztudott, hogy a Rákosi-korszak legfőbb agrárpolitikai célkitűzése a kollektivizálás mind teljesebb körű megvalósítására irányult, amit csak az egyéni gazdaságok felszámolása árán érhetek el. A földjéhez ragaszkodó parasztság megtörésében nagy szerepe volt a pártállam parasztsággal szemben alkalmazott adópolitikájának, hiszen olyan terheket tettek az önálló gazdálkodást folytatók vállaira, amelyek teljesítése sok esetben lehetetlennek bizonyult. Ezek közül a legsúlyosabb a kötelező beszolgáltatási rendszer keretein belül megszabott terménybeadás volt. Az évről évre növekvő, gabonára és egyéb terményekre, termékekre kiterjedő beadási kötelezettség behajtása érdekében a kommunista államhatalom az eszközök széles tömegét vetette be, amelyek a meggyőzést biztosítani hivatott agitáción és propagandán túl az erőszak különféle formáinak alkalmazásáig terjedtek. Ebbe a sorba illeszthetők be a mezőgazdasági munkaversenyek is, melyekkel mint a készítés egy viszonylag szelídebb formájával éltek.

Magukkal a munkaversenyekkel, illetve az azok hangzatos eredményeit felvonultató sztahanovistákkal leginkább az ipar területén találkozhatunk. Versenyek azonban az agrárszektorban is zajlottak, és a tervgazdálkodás szerves részeként, a tervteljesítés egyik fő katalizátoraként leginkább a begyűjtést előmozdító ösztönzőként igyekeztek bevetni.

A tanulmány és a hozzá kapcsolódó dokumentumok azt kívánják bemutatni, hogyan indult, zajlott egy tipikusnak mondható mezőgazdasági verseny, milyen sajátosságokkal bírt, illetve, hogy a versenyek mennyiben töltötték be a tervek teljesítésében nekik szánt szerepet.

Beszolgáltatás és agitálás a szövetkezetek mellett, 1949

Forrás: fortepan.hu/Kovács Márton Ernő

A szocialista munkaverseny megjelenése Magyarországon

Ahogy a kiépülő szocialista rendszer legfőbb elemei, úgy a munkaversenyek is szovjet példa nyomán honosodtak meg Magyarországon. A Szovjetunióban már az 1930-as években a tervgazdálkodás kísérőelemeként tekintettek a munkaversenyekre, Magyarországon viszont – értelemszerűen – csak a II. világháborút követően jelent meg. Első ízben – szorosan az újjáépítés folyamatához illeszkedve – úgynevezett újjáépítési verseny indult, amely másfél évig tartott. Ez ugyanakkor már a szovjet típusú munkaverseny korai formájának tekinthető, amely által bizonyítani kívánták, hogy a gazdasági feladatok megoldhatóak akarati úton, politikai jellegű akcióként.^[1]

Az államosítás előrehaladtával fokozatosan teremtődtek meg azok a viszonyok, amelyek lehetővé tették a szovjet minta szerinti versenymozgalom kibontakozását Magyarországon is. A hároméves terv meghirdetése (1947. augusztus 1.) után több időszakos mozgalom indult.^[2] Az első országos munkaverseny az 1848-as események századik évfordulójának tiszteletére, a csepeli dolgozók 1948. március 10-i felhívása nyomán vette kezdetét.^[3] Ezután a mezőgazdaság területén is kibontakozott a versenymozgalom. Úgy vélték, hogy az újjáépítési verseny ideje alatt szerzett tapasztalatokat sikerrel hasznosíthatják a hároméves terv végrehajtása érdekében a vármegyékben meghirdetett ún. termelési versenyben is.^[4]

Fontos kitérni arra, hogy már a termelési verseny díjazása során a pontozásnál, értékelésnél a munkában folyamatosan elért jó eredmény, teljesítmény mellett második szempontként a kitüntetésre javasoltak „demokratikus magatartását” kellett figyelembe venni.^[5]

Köztudott, hogy az iparban a kimagasló eredményeket elérőket *élmunkás*nak nevezték, ugyanakkor kevésbé ismert, hogy a mezőgazdaság területén kítüntetetteket mintagazdáknak minősítették, és az előbbiekhöz hasonlóan őket is a „népi demokrácia, vagyis az egész dolgozó magyar nép” hőseinek tekintették.[6]

Már a termelési verseny 1949 őszi szakasza során megkezdték az 1948-ban és 1949-ben kítüntetett mintagazdák felülvizsgálatát, és azokról, akikről úgy vélték, hogy „akadályai a mezőgazdaság szocialista átalakulásának”, meg kellett vonni a mintagazdajelvényt.[7]

Az 1948-as, iparban meghirdetett versenyeket nem nevezték szocialista munkaversenynek. A fogalom első említésével a Diósgyőri Vasgyár munkásainak 1949 márciusában közzétett felhívása kapcsán találkozhatunk. A hároméves terv idő előtti teljesítése érdekében indított „új szocialista versenyhez” azonban a gazdaság szinte minden szektorából csatlakoztak a dolgozók.[8]

A Magyar Dolgozók Pártja (MDP) Központi Vezetőségének (KV) 1950. január 22-i[9] határozata ugyanakkor már kimondta, hogy 1949 második felében a szocialista munkaverseny a párt vezetésével tömegmozgalommá fejlődött. Ebben pedig nagy szerepet játszott a *Sztálin* 70. születésnapjának tiszteletére indított munkafelajánlási mozgalom, valamint a december 21-re szervezett „sztálini műszak”. [10] Az MDP Szervező Bizottsága határozata értelmében az 1949. október 28- a és december 21-e között lezajlott munkafelajánlási mozgalom jelentette tulajdonképpen a magyarországi sztahanovista mozgalom kezdetét, [11] amit a KV imént említett határozata is deklarált. A szóhasználatban is ezt követően állt be változás, ugyanis ettől kezdve már nem élmunkásokról, hanem sztahanovistákról szóltak a híradások.

A KV határozata értelmében sztahanovista munkásnak kellett tekinteni azt, aki a többi munkással azonos munkafeltételek mellett a normáját vagy egyéni tervét nem csupán egy alkalommal, hanem rendszeresen, egy meghatározott időn át legalább 200 százalékban teljesíti vagy rendszeresen túlteljesíti, és aki a termelés és termelékenység fokozására ésszerűsítést, újítást valósít meg, a magasabb termelékenységet biztosító munkamódszerét pedig átadja munkatársainak. A sztahanovistával szembeni további kívánalom volt, hogy az anyag-, szerszám- és energiafogyasztásnál takarékoskodjon, a megengedettnél kevesebb selejtet, vagy selejtmentesen termeljen, illetve kiváló minőségű munkát végezzen. [12]

Bár ma már nincs lehetőség arra, hogy leellenőrizzük a kimagasló teljesítmények „hitelességét”, az azonban kétségtelen, hogy az átlagnál valóban tehetségesebb, ügyesebb munkások mindezt nemcsak önerőből érték el. Szinte bizonyosra vehető, hogy jó előre biztosították számukra a megfelelő anyagot, felkészített gépekkel rendelkeztek, könnyen elvégezhető feladatokat kaptak, s ott állt mellettük a soha nem emlegetett kiszolgáló személyzet is. [13]

A szocialista munkaverseny a mezőgazdaságban

Bár a szocialista munkaverseny és ezen belül a sztahanovista mozgalom elsősorban az ipar területén, az üzemekben bontakozott ki, azonban a szervezésnek, a ráhatásnak és a kényszerítésnek mindazon eszközeit, amelyeket „a terv teljesítése, illetve túlteljesítése érdekében az iparban érvényesítettek, az eltérő sajátosságoknak megfelelően alkalmazták a mezőgazdaságban is”, [14] elsősorban annak szocialista szektorában, vagyis az állami gazdaságokban, a termelőszövetkezeti csoportokban és a gépállomásokon.

A szocialista munkaverseny megjelenése a mezőgazdaságban szoros összefüggésben állt annak szovjet mintára történő átszervezésével. Így maga a fogalom is később szilárdult meg az agrárszektorban, mint az ipar területén, hiszen míg az ipar államosítása 1948-ra nagyrészt befejeződött, addig a mezőgazdaságban a szocialista szektor kialakításának folyamata 1949-től zajlott egyre átütőbb erővel. Ugyanez a tendencia köszön vissza a szóhasználatban is, ugyanis 1949-ig jobbra a termelési verseny elnevezéssel találkozhatunk. [15]

Azt viszont, hogy az agráriumban is milyen fontos szerepet szántak a munkaversenyeknek, nagyon jól illusztrálja *Erdei Ferenc* földművelésügyi miniszternek [16] a Pest megyei termelőcsoportok és gépállomások küldöttjeinek első tanácskozásán elmondott beszéde. Ebben hangsúlyozta, hogy „a szocialista munkaverseny megszervezése éppen olyan motorja a szocialista munkának a mezőgazdaságban, mint az ipari üzemekben”. [17]

A versenyek alapját az úgynevezett páros versenyek képezték. Ezek során nemcsak a szocialista szektor egységei, hanem a megyék, járások, települések, egyéni gazdák is egymást hívták ki versenyre. A kihívásnál alapvető szempontként azt kellett figyelembe venni, hogy a kihívó és a kihívott hasonló adottságokkal rendelkezzen, ami például megyék esetén elsősorban a hasonló földrajzi- és talajviszonyokat jelentette.

Több, már 1949-ban a mezőgazdasági versenyekkel kapcsolatban keletkezett dokumentumban problémaként vetődött fel az egyéni gazdák egymás közötti versenye. Ebben ugyanis annak veszélyét vélték felfedezni, hogy ez „az egyéni gazdaságnak a megerősödését, kapitalista irányba való fejlődését” fogja magával hozni. Éppen ezért az egyéni versenyek helyett inkább a tömegversenyek szervezését szorgalmazták. [18] Hozzá kell tenni azt is, hogy éppen ebből kifolyólag a kulákoknak minősített gazdákat rendszerint igyekeztek kizárni a versenyekből, mint ahogyan az 1950 júniusában meghirdetett tótkomlói verseny esetén is történt. (Lásd az 1. számú dokumentumot!)

Beszolgáltatás és agitálás a szövetkezetek mellett, 1949
Forrás: [fortepan.hu/Kovacs Márton Ernő](http://fortepan.hu/Kovacs_Marton_Ernő)

A mezőgazdasági versenyek szakaszai [19]

Mivel a szocialista munkaverseny elsődleges célja a terv teljesítése volt, ezért ez alapvetően meghatározta a verseny fenntartásának folytonosságát. Értendő ez alatt, hogy a verseny nem az év egy-egy hosszabb vagy rövidebb időszakára korlátozódott, hanem tulajdonképpen egész évben zajlott. Az évet a kor hivatalos ünnepeinek dátumai (április 4.; május 1.; augusztus 20.; november 7.; december 21.) által szakaszolt egységekre bontották, és az egyes alkalmak tiszteletére

rendezett versenyek eredményeit ekkor hirdették ki. A mezőgazdasági termelés időnyellegéhez alkalmazkodva, az egyes versenyszakaszokat más-más célok elérése érdekében hirdették meg.

Termény begyűjtése, 1950

[4]

Forrás: [fortepan.hu/Magyar Rendőr](http://fortepan.hu/Magyar_Rendőr)

A begyűjtés szempontjából a legfontosabb az augusztus 20-i verseny volt, amelynek jelentőségére utal, hogy azt sokszor csak a „nagybegyűjtés” időszakaként emlegették. Az alkotmány ünnepe a június végén megkezdett aratás és cséplés befejezésének a céldátumául szolgált. Annak elérését igyekeztek biztosítani, hogy ekkorra minden termelő közvetlenül a cséplőgéptől maradéktalanul, azaz „szemvesztés nélkül” teljesítse, túlteljesítse gabonabeadási kötelezettségét. A cséplőgépeknél széles körű mozgósítás folyt, minden gépnél agitációs brigádokat kellett felállítani, emellett a tanácsok és a pártszervek segítségével gondoskodtak a cséplést megelőző házi agitáció megszervezéséről is. A legtöbb hangzatos jelszót is ebben az időszakban vonultatták fel, amelyek között olyanok szerepeltek, mint például: „Az első gabonát a hazának!”, „Cséplőgéptől teljesítsd beadási kötelezettséged, ezzel is erősíted hazádat és véded a békét!”, „Gabonabegyűjtési tervünk maradéktalan teljesítésével előre a Minisztertanács, Rákosi elvtárs vándorzászlójáért!”. A begyűjtés mellett kiemelt feladatnak tekintették ebben az időszakban a talajművelés terén a tarlóhántást, valamint a másodnövények elvetését, amelyek minél gyorsabb elvégzése érdekében szintén versenyeket indítottak. [20]

Minden községben ünnepélyes keretek között kellett az „első gabonát” a raktárba szállítani. Erre az alkalomra a gabonaátvevő helyeket, valamint az első szállítmányokkal érkező kocsikat feldíszítették, majd az átadást kultúrmasorral kötötték össze. Itt általában beszédet mondott a helyi vb-elnök, a tszcs elnöke, esetleg valamely megyei vagy felsőbb pártvezető. [21]

Földművesszövetkezet terményraktára, beszolgáltatás, 1950

Forrás: [fortepan.hu/Magyar Rendőr](http://fortepan.hu/Magyar_Rendőr)

A kihívás

Egy-egy verseny beindítása – akárcsak az első országos munkaversenyé – mindig a *Szabad Nép* hasábjain történt. A pártlapban egy dolgozó nevében írt levél hívta versenyre az aktuális cél érdekében az ország összes munkását.[22] Megyei szinten hasonló módon a megyei lap adott ennek színteret, de a kihívó természetesen nemcsak egy adott személy, hanem községek, járások, illetve különféle üzemegek is lehettek.

A versenykihívásokat a községekben gazdaggyűléseken, kisgyűléseken, békegyűléseken ismertették, ahol meg kellett tenni a gazdáknak az egymást túllícitáló felajánlásaikat. A versenyekre történő kihívásnál nagyon fontos volt az önkéntesség látszatának a fenntartása. A kihívó bárki lehetett, csak arra kellett törekedni, hogy az alulról jövő kezdeményezésnek hasson. Vagyis ez azt jelentette, hogy egy-egy versenyfelhívást úgy tettek közzé a lapok, mintha azt az adott állami gazdaság, tszcs, község, esetleg egyén saját maga kezdeményezte volna. Ez persze korántsem volt így, hiszen erről legfelsőbb pártszinten döntöttek. Előre kijelölték, hogy az adott versenyszakaszt melyik megye, község indítsa meg, mint ahogy azt is, hogy ezt milyen módon hozzák nyilvánosságra. A kihívó általában az előző versenyszakaszban győztes megye, illetve község, tszcs, valamint a legjobban teljesítő gazda volt, és olykor már a díjazató ünnepségekkel egybekötve meg is hirdették az újabb versenyt, sőt az első felajánlásokat is megtették.

Nagyon sokszor azonban a versenyek megrekedtek a kihívás szintjén, olyannyira, hogy előfordult, egy adott község vagy járás lakossága nem is tudott róla. 1953-ban az augusztus 20-i verseny során például Pest megyében a Nagykátai járás vb-elnökét és a mezőgazdasági osztály vezetőjét kivéve senki nem tudott arról, hogy a Dabasi járással versenyszerződést kötöttek.[23]

A felajánlás

Az önkéntesség látszatának fenntartása jól tetten érhető a versenyekre történő felajánlásokban is. A tervteljesítés- és túlteljesítés érdekében indított számtalan verseny ugyanis nemcsak azt a célt szolgálta, hogy minden egyes dolgozó, munkacsoport, műhely, üzem és iparág naponta teljesítse feladatát, hanem azt is, hogy a korábban munkaköri feladatként megjelölt teendőket „önként”, felajánlasként végezzék el.[24]

A községek, járások, megyék egymás közti párosverseny-kihívásaiban felajánlasként általában a begyűjtési tervek határidő előtti teljesítése, illetve túlteljesítése, valamint az egyes idénymunkák, főként a vetéstervek mielőbbi teljesítése szerepelt.

Agitáció és propaganda

A versenyek sikerességének biztosítása érdekében nagy hangsúlyt fektettek az agitációs és propagandamunkára, amelynek állandó célkitűzése a versenyek tömegmozgalommá történő szélesítése volt.

Ebben kiemelkedő szerepet tulajdonítottak a személyes példamutatásnak, vagyis alapvető elvárás volt, hogy a falusi funkcionáriusok, párttagok élen járjanak a kötelezettségek teljesítésében, hiszen *Rákosi Mátyás* szerint „nem lehet jó pártmunkás az, aki rosszul termel”.[25] A jelentések azonban sokszor fájó megállapításként olyan mondatokat tartalmaztak, mint például: „Az egyéni példamutatás terén, úgy a pártszervezetek, mint a tanácsok vonalán rossz a helyzet”,[26] vagy „A begyűjtési verseny nem vált még a falusi funkcionáriusok, párttagok és tanácstagok tömegmozgalmává sem.”[27] Ilyen esetekben gyakran megtörtént, főleg a nagy lemaradást mutató községeknél, hogy a tanácselnököt vagy a párttitkárt felelősségre vonták.

Az agitációs munka középpontjába mindvégig az egyéni agitációt állították, vagyis a személyes meggyőzést, amelyben fontos szerepük volt a népnevelőknek, az állandó bizottságoknak és aktivahálózatoknak.

Az agitáció és propaganda állandó eszközei a plakátok, rölapok voltak, viszont problémaként merült fel, hogy nem váltják be a hozzájuk fűzött reményeket, mert legtöbbször csak a tanácsházán vagy a párthelyiségben függesztették azokat ki. Jól jellemzi ezt a helyzetet egy 1951-es jelentésből származó megállapítás, miszerint „megfelelően szervezett agitációval és felvilágosító munkával alig lehet találkozni. A begyűjtési propaganda lényegében alszik.”[28]

A jelentőszolgálat

A versenyek szervezésébe, lebonyolításába mind közigazgatási, mind pedig pártvonalon rengeteg szerv kapcsolódott be, mivel az egyes szinteken zajló versenyekért más-más tartozott felelősséggel. Míg az egyéni gazdák közötti versenyt elsősorban a helyi tanácsok, addig a községek és a járások közöttit a megyei tanácsok irányították.

Se szeri, se száma azon jelentéseknek, amelyeket az egyes szervezetek a felettesek felé továbbítani kellett. Az egyes járási vagy megyei tanácsok és sok esetben a pártszervezetek is, külön-külön összeállításban és feldolgozásban kértek kimutatásokat a kiadott rendelkezésekben megköveteltek kivül.[29]

Jutalmazás

A díjazást egyben politikai fegyvernek is tekintették, amely a hatalom eszköze lehet „a falun folyó osztályharcban, a dolgozó parasztnak a kulákokról való leválasztásában”. Épp ezért nemcsak a termelésben elért eredményeket vették figyelembe, hanem döntően politikai szempontoknak kellett érvényesülniük. Ez egyet jelentett azzal, hogy az egyéni gazdák között csak azok kaphattak kiüntetést, akik földjüket túlnyomórészt saját és családtagjaik munkája révén művelték, akik „nem antidemokratikus magatartásúak”, továbbá eleget tettek az állammal szembeni összes kötelezettségüknek. A versenynek úgynevezett „egy táborba forrasztó” jellege a jutalmazás során is jól tetten érhető. Törekedtek arra – főleg kezdetben –, hogy a díjazottak között szép számmal legyenek középparasztok, amivel a hatalom azt igyekezett demonstrálni, hogy a parasztság ezen rétegét is szövetségesének tekintti.[30]

A jutalom egyébként lehetett anyagi, azaz pénz- vagy tárgyjutalom, esetleg egy üdülés, de emellett nagy jelentőséget tulajdonítottak az eszmei értékkel bíró oklevelek és különféle zászlók adományozásának is. Már 1950-ben előírták azt, hogy minden „dolgozó paraszt”, aki beszolgáltatási kötelezettségét 200%-on felül teljesítette, díszoklevelet kapjon.[31]

200% feletti teljesítésért járó díszoklevél
Forrás: MNL PML XV. 3. Kisnyomtatványok gyűjteménye

A tótkomlói verseny

Hogy miért éppen a Závada Pál neves szociográfiájából[32] is jól ismert Tótkomlóra esett az 1950. évi munkaverseny elindítójának szerepe? Magyarázat lehet a település társadalmi tagozódása. Az alapvetően szegényparaszti dominanciával bíró falu ideális terepet kínált az MDP parasztpolitikájának igazolására.[33] Jól lehetett bizonyítani azt, hogy a szegényparasztság mint a párt szövetségese tudja, mi a kötelessége, és a verseny lelkesedésétől áthatottan, önként és odaadóan adja be a megtermelt gabonáját. Ezzel éles kontrasztba lehetett állítani a versenyekből egyébként is kizárt, ellenségnek minősített kulákokat, és még inkább kidomboríthatóvá váltak azok az ártó szándékú, romboló cselekedetek, amelyeket ezeknek a gazdáknak tulajdonítottak.

A verseny elindítását érintően a tótkomlói községi pártbizottság minden bizonnyal már június első felében értesítést és egyben utasítást kaphatott arra vonatkozóan, hogy az az évre kijelölt településként országos munkaversenyt kell kezdeményeznie. A mozgósítás megszervezése érdekében már 1950. június 17-én összevont népnevelői értekezletet tartottak, amelyen a községi párttitkár, Tóth Mátyás mellett a megyei pártbizottság kijelölt politikai munkatársa, Arató József is részt vett. (Lásd az 1. számú dokumentumot!)

Az előzmények ismertetéséhez hozzátartozik, hogy a helyi pártbizottság mindenféle felsőbb megfeddésnek elébe menő alapossággal látott neki a versenykihívás kereteit adó ünnepi nagygyűlés megszervezéséhez. (Lásd a 2. számú dokumentumot!)

Az esemény jelentőségét mutatja, hogy arról a filmhíradó is tudósított, ám fontos megjegyezni azt, hogy több ponton téves információkat közölt, így például az ünnepség dátumát és a versenyt elindító gazda nevét is helytelenül ismertette.[34]

Mint ahogyan minden országos versenyt a *Szabad Nép* hasábjain kellett elindítani, nem lehetett ez másként a tótkomlói verseny esetében sem. Az MDP központi sajtóorgánuma 1950. június 27-én – két nappal az esemény után – címlapján, bár csak a lap főcíme melletti sarokban hívta fel a figyelmet a versenyre, de az ötödik oldalon, annak mintegy felét kitöltve, terjedelmes, önálló cikkben tudósított a nagygyűlés részleteiről. (Lásd a 3. számú dokumentumot!)

Magától értetődő módon a Békés megyei pártlap, a *Viharsarok* címlapján számolt be arról, hogy Tótkomlós milyen országos jelentőségű történések színhelyévé vált. Ez a cikk viszont nem olyan informatív, mint a *Szabad Nép* által közölt írás, ugyanis sokkal több benne az ideológiai töltet, mint a leíró rész. Míg a *Szabad Nép* feltett szándéka az lehetett, hogy az egész ország lakosságát részletekbe menően értesítse a tótkomlói eseményekről, és ezzel egyúttal mozgósítson is, addig a *Viharsarok* sokkal inkább a propagandának, a politikai szólalomoknak engedett teret. Így a *Viharsarok* címlapcikke – egyértelműen a párt parasztpolitikájának szolgálatában állva – bemutatta a kötelességét felismerő, lelkes versenyszellemről tanúságot tevő szegényparasztságot, illetve az ezt az idealizált képet megtörő, az „aknamunkáját” folyamatosan kifejtő ellenségnek minősített kulákságot. Azt mondhatjuk tehát, hogy míg előbbi egy tudósító jellegű cikk, korabeli szóhasználatával élve úgynevezett riportázs, addig a megyei lap írása inkább közelít az elvi cikk műfajához. (Lásd a 4. számú dokumentumot!)

A versenyt elindító ünnepi nagygyűlésen beszédet mondott *Borbás Lajos*, a Dolgozó Parasztok és Földmunkások Országos Szövetségének (DÉFOSZ) főtíkára. Egy vezető szerepet betöltő pártkader jelenléte már önmagában a verseny presztízst is hivatott emelni, de meg kell jegyezni, nem véletlen, hogy éppen őt jelölték ki erre a feladatra. A mezőgazdasági vonatkozású versenyek lebonyolításában meghatározó szerepet kapott a DÉFOSZ, amelynek tömegszervezetként elsősorban az agitáció és propaganda terén kellett kifejtenie tevékenységét. Fontos feladata volt például a verseny látványos elindítása mellett a nem kevésbé figyelemfelhívó csatlakozások megszervezése. Talán ebben a mozzanatban érhető leginkább tetten a versenyeknek az a jellege, amely az önkéntesség látszatának fenntartására irányult. Miközben a pártlapok egyre-másra adták hírül, hogy az egyes települések milyen, egymást túllícitáló felajánlásokkal fogadják el a kihívást, addig valójában mindez szigorú utasítás alapján történt. Ezt példázza az a dokumentum is, amelyet a DÉFOSZ főtíkára a megyei titkárságoknak a tótkomlói verseny tárgyában küldött. (Lásd az 5. számú dokumentumot!)

A különböző falvak csatlakozásáról azonban nemcsak az újságok hasábjairól értesülhetünk.^[35] A megyei levéltárakban a községi iratok között megőrződtek olyan dokumentumok, amelyek az ilyen vonatkozású cikkek megírásához háttéranyagként szolgálhattak. Az itt közölt irat például azt mutatja be, hogy a Pest megyei Diósd község miképpen fogadta a tótkomlói versenykihívást. (Lásd a 6. számú dokumentumot!)

Meg kell azt is jegyeznünk, hogy ezek a csatlakozások annyira bírtak átűtő erővel, hogy maguk a községek gazdái, a versenyben tevőlegesen részt venni hivatott paraszti társadalom tagjai sokszor nem is tudtak róla, hogy milyen kihívást vállalt a település vezetősége. Ez természetesen megmutatkozott az eredményekben is.

A mozgósítás szempontjából lényeges szerepet szántak a versenyben kimagasló eredményt elérők jutalmazásának. Ennek összefogása, lebonyolítása adminisztratív vonalon a Belkereskedelmi Minisztérium bevonásával történt. (Lásd a 7. számú dokumentumot!)

A versenyeket övező látványos felvonulások, az azokat kísérő számos újságcikk ellenére a párt dokumentumok rendre arról számoltak be, hogy a versenyek minden törekvés ellenére sem tudtak tömegmozgalommá válni. Egy, az 1950. évi mezőgazdasági munkaversenyről készített összefoglaló jelentés például a következő megállapításokat tartalmazza: „A munkaverseny 1950-ben hozott bizonyos eredményeket. [...] A verseny terén elért eredmények azonban az esetek többségében messze elmaradtak a lehetőségektől. A versenyre sokkal inkább az volt a jellemző, hogy bürokratikus, felülről szervezték, s a vállalatoknak csak kisebbik részét teljesítették. [...] A mezőgazdaság szocialista szektoraiban a dolgozóknak mindössze 24–25%-a versenyzett.”^[36] A fenti sorokat olvasva is látható, hogy így a mezőgazdasági versenyek nem tölthették be azt a szerepet, amelyet a beszolgáltatás előmozdításában tőlük vártak. (Lásd a 8. számú dokumentumot!)

Dokumentumok

1.

Jegyzőkönyv a mozgósítás megszervezése érdekében tartott népnevelői értekezletről

Tótkomlós, 1950. június 17.

– részlet –

[...]

Tóth elvtárs^[37] elmondja, hogy mindannyian tudjuk már azt, hogy községünk a többi községeket aratási, hordási cséplési versenyre hívta ki, sőt egész ország községeit. Nekünk arra kell törekedni, hogy ebben a versenyben elsők is legyünk, tehát nagy súlyt kell fektetnünk erre és jó agitációs munkát kell, hogy ennek érdekében kifejtünk. Ha megnézzük a terméseket megyei viszonylatban, úgy láthatjuk azt, nálunk igen szépek a többi községekhez képest. Különösen láthatjuk azt, hogy a Viharsarok tszcs-nél igen szép termés mutatkozik. Így volt például a repcénél, a megyében egyes helyeken 7 q-t értek el, és a Viharsarok tszcs 12 q-t cséplelt a repceből. És így lesz az majd a búzánál és árpánál, ezeknél sem fognak egyéni gazdálkodók annyit csépleni, mint a tszcs. Ha pedig a népnevelő munkát becsületesen és odaadóan végezzük el, akkor biztosan nem kerül a székelytábla a községünkbe, mint az ősszel, hanem elsők közt leszünk.

[...]

Lachata Pál elvtárs elmondja, hogy nem szabad visszariadnunk, hanem szívvel-lélekkel csináljuk, hogy a versenyből községünk tényleg győztesen kerüljön ki.

Lóczy elvtárs: Tanyázó csoportokon egyes dolgozó parasztok azt mondják felszólalásukban, hogy nem kell őket ebben a munkában buzdítani, mert ők anélkül is elvégzik a munkát. De azért nekünk kötelességünk, hogy ezeket a dolgozó parasztokat felvilágosítsuk, nehogy úgy járjunk, mint az őszi szántásnál, hogy utolsók legyünk ebben a munkában.

Majd a megyei bizottsági kiküldött, Arató elvtárs^[38] hozzászól és elmondja, hogy ahogyan ő látja, az elvtársak nem veszik komolyan az egész versenykihívást. Át kell érezni az elvtársaknak, hogy Tótkomlós község az egész országot fogja kihívni versenyre, és a népnevelők járjanak elől jó példával a verseny sikeréért. Rákosi elvtárs megvilágította előttünk, hogy hogyan javítsuk ki hibáinkat. És azóta tapasztalható is, hogy javulás állott be. Javult a kapcsolat a tömegekkel szemben. Dolgozó parasztságunk örömmel tekint az aratás, cséplés, betakarítás felé. Dolgozó parasztságunk sokkal nagyobb eredményt ért el a gépállomás segítségével, a Szovjetunió tapasztalata és kellő időjárás segítette elő [sic!]. Vigyáznunk kell a kulákság és a klenkális reakció támadásaira és szabotálására. Így pl. Tuska János kulák, akinek 3 kat. hold földet [sic!] nem művelte meg rendesen, így ezáltal kiették a bogarak a földből a napraforgót. Mindenre jól kell ügyelnünk, a népnevelő munkát szívósan és állandóan kell végeznünk. Aratással és begyűjtéssel foglalkozunk, de nem szabad elfelejtenünk más kérdéssel foglalkozni, így nem szabad elfelhanyagolni a békekérdést sem. Megmagyarázni a dolgozó parasztoknak, hogy aki rendesen végzi el minden munkáját, az támogatja a békét, tehát erősíti a béketábor, mely élén a hatalmas Szovjetunió áll és vezeti a béketábor harcát.

[...]

Foglalkozott továbbá a tanácsokkal és elmondta, hogy a Megyei Tanács június 15-én alakult meg, ezután pedig fognak megalakulni [!] a községi tanácsok. Még egyszer hangsúlyozza, hogy többet foglalkozunk a Minisztertanács határozatával és éberek legyünk mindenben. Feladatunkat, amit elvállaljuk [!], azt becsületesen végezzük is el. A versenyt pedig vállalni kell az 5 éves terv sikeréért.

Eliás elvtárs^[39] [...] Azt a feladatot pedig, amely most ránk, népnevelőkre vár, azt becsületesen és odaadóan fogjuk elvégezni és a versenyből pedig az elsők közt fogunk kikerülni.

Megtörtént majd a beosztás és az elnök a gyűlést bezárja, elénekelték az internacionálét.

2.

Jegyzőkönyv a pártbizottsági ülésről

Tótkomlós, 1950. június 21.

– részlet –

[...]

Tóth elvtárs helyesnek látja azt, hogy ezt a munkát a népnevelőkön keresztül akarják lebonyolítani, mert ez által lehet csak jó munkát végezni. Majd áttér a Tóth elvtárs a vasárnapi nagygyűlés megrendezésére. Ezt a vasárnapi parasztnagygyűlést jól kell előkészítenünk, mert ezen a gyűlésen Tótkomlós község egész ország községeit fogja kihívni versenyre. Évvel a nagygyűléssel szintén nagy propagandát kell kifejteni, hogy ez a gyűlés jól sikerüljön és jól meg legyen szervezve. Az ünnepélyt a következőképpen állítottuk össze.

Az ünnepély zenés ébresztővel fog kezdődni, délelőtt 10 órakor pedig lesz a nagygyűlés megtartva. Délután pedig lesz a terményátadás és a kultúr műsor este pedig táncfalat fog végződni.

[...]

Tóth elvtárs a környező községek meghívásáért felelős.

Ez a parasztnagygyűlés jól sikerüljön, minden egyes dolgozó parasztot mozgósítani kell, hogy ezen a gyűlésen megjelenjen.

Az irat jelzete: MNL BéML XXXV–41–3–145 – Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára, Magyar Dolgozók Pártja Orosházi Járási Bizottsága, Tótkomlói Községi Pártbizottság és hozzá tartozó alapszervezetek iratai – Eredeti, gépelt.

3.

A Szabad Nép cikke a tótkomlói versenyről

Budapest, 1950. június 27.

A tótkomlói dolgozó parasztkok terménybeadási versenyre hívták az egész ország dolgozó parasztságát

A tótkomlói ligetben vasárnap több ezer helyi és szomszédos községbeli dolgozó parasztk gyűlt egybe, hogy tanúja legyen annak a versenyfelhívásnak, amelyet a tótkomlói dolgozó parasztkok nevében Paulik János továbbított az egész ország dolgozó parasztsága felé. A falu dolgozói élén aratóbrigádok és marokszedőlányok jöttek, akik kalászból font koszorút hoztak. Felvonultak a gépállomás dolgozói is aratógéppel, cséplőgéppel és traktorokkal. A gépállomásait kévékkel megrakott kocsik követtek.

A versenykihívási ünnepséget a helyi pártszervezet titkára[40] nyitotta meg, majd Keleti Ferenc[41] elvtárs, a Békés megyei pártbizottság titkára üdvözölte a gyűlést. Ezután Borbás Lajos[42] elvtárs, a DÉFOSZ[43] főtitkára szólalt fel.

– Országszerte megkezdődött az aratás. Kenyér gabonából és más kalászosokból ötéves tervünk első esztendejében olyan bő termést takaríthatunk be, amilyenre a felszabadulás óta nem volt példa. Búzából több mint 8 és fél mázsás, rozsából több mint 8 mázsás, őszi árpából 9 és fél mázsás átlagtermést várhatunk – mondotta bevezetőül Borbás elvtárs, majd rámutatott, hogy

a nagyszerű terméseredmények elsősorban annak köszönhetőek, hogy dolgozó parasztságunk a Párt útmutatása nyomán jó munkát végzett.

– Most, amikor országszerte az aratás munkáját végzi a dolgozó parasztság, a kulák és a klerikális[44] reakció még veszettebbül támad. Népünk esküdt ellenségeinek minden törekvése arra irányul, hogy húzzák-halasszák az aratás és cséplés megkezdését, hogy a gabona túlérjen, és minél nagyobb legyen a szemvesztés.

Az idej aratási és cséplési munkákat csak az ellenség elleni harc fokozásával végezhetjük el sikerrel.

– Az egyénileg dolgozó parasztkok mellett nagy feladatok várnak az állami gazdaságok dolgozóira és a termelőszövetkezeti csoportok tagságára is.

– Az aratás és cséplés legkisebb szemvesztéssel[45] történő elvégzésén túl a termelőszövetkezeti csoportoknak példát kell mutatniuk az állam iránti kötelezettségek teljesítésében is.

– A bő termés aratásában igen felelős az a munka, amelyet az arató- és cséplőmunkások végeznek. Elsősorban nekik kell helytállani, hogy a kulákok szabotázstörekvéseit leleplezzék és megakadályozzák. Nekik kell éberren őrködni, hogy dolgozó népünk jövő évi kenyerebből minél kevesebb szem vesszen kárba. Segítsék elő azt is, hogy

minél több dolgozó parasztk kössön szállítási szerződést a földművelőszövetkezettel és szerződjenek talajművelésre a gépállomással.

Befejezésül harcba szólította a dolgozó parasztságot, hogy az aratás-cséplés jó megszervezésével és idejében való elvégzésével küzdjön minden szem gabonáért, a sikeres betakarításért, az eredményes terménybegyűjtésért.

Ezután Paulik János szólt a község parasztkjai nevében:

– A felszabadulás óta Pártunk vezetésével, szorgalmas munkákkal napról napra újabb eredményeket érünk el. Eredményeink láttán, népünk elvetemült ellenségei az amerikai háborús uszítók belső ügynökei, a kulákok és a klerikális reakció útján minden eszközt felhasználnak arra, hogy munkánkat akadályozzák.[46] Új háború kirombantásán spekulálnak, mert ettől remélik földjeik visszaszerzését, a dolgozó nép leigázását. Mi biztosak vagyunk abban, hogy

ezek a próbálkozások hiábavalók, mert a nagy Szovjetunió vezetésével a békéért felsorakozik a háborús uszítókkal szemben az egész világ békeszerető népe.[47] Pártunk szeretett vezérének, Rákosi elvtársnak vezetésével hazánk minden dolgozója ötéves tervünk megvalósításán munkálkodik, hogy erősítsük népköztársaságunkat, emeljük dolgozó népünk életszínvonalát. Ebbe a harcba minden dolgozó parasztknak be kell kapcsolódnia.

– Ezért ígérjük pártunknak, Rákosi elvtársnak, hogy az aratási munkákat úgy végzük, hogy megőrizzünk minden szem gabonát. Nem késlekedünk az aratással és behordással, hanem a minisztertanács határozatának megfelelően a búzát viaszérésben, a rozsot teljes érés előtt, az árpát, zabot sárgaérésben learatjuk.[48] Terménybeadási kötelezettségünknek a cséplés után rögtön eleget teszünk.

Versenybe hívjuk az ország valamennyi községét, minden dolgozó parasztját:

„Összes gabonánkat július 6-ig szemveszteség nélkül learatjuk, július 20-ig behordjuk. A cséplést úgy végezzük, hogy a cséplési szemveszteség ne haladja meg a fél százalékot és augusztus 8-ig minden gabonát elcsépelünk. A községben a várható terméseredmény 49 930 mázsa. A kötelező terménybeadás mennyisége 14 314 mázsa. Vállaljuk, hogy dolgozó parasztságunk gabonabeadási kötelezettségét szeptember 1-ig teljesítjük.

A kötelező terménybeadáson felüli szabadforgalmú gabonára július 8-ig szállítási szerződést kötünk.

Jó munkával, a kulákok és a klerikális reakció aknamunkájának éber leleplezésével harcolunk minden szem gabonáért. A gabona gyors beadásával hozzájárulunk a munkás-paraszt szövetség megerősítéséhez, öt éves tervünk megvalósításához, a béke megvédéséhez.” – így szól a tótkomlói dolgozó parasztok versenyfelhívása.

A sűrű sorokban álló dolgozó parasztok lelkesen helyeselnek, újabb részletekkel egészítik ki a versenykihívást, és a maguk részéről rövidebb határidőket vállalnak a versenyfeltételek teljesítésére. Elsőnek *Buda Pál*, tótkomlói 15 holdas középparaszttal vállalta, hogy összes gabonáját július 1-ig learatja. Aratás után a tarlót gondosan elgereblyézi, a kaparékat összeszedi, a learatott gabonát aratás után egy héttel behordja.

– Várható terméseredményem hat holdon 54 mázsa – mondotta. – Terménybeadási kötelezettségem és gabonaadóm összesen 23 mázsa búza. A vetőmag és fejadag után maradó

egész gabonafeleslegemre holnap szállítási szerződést kötök a földművesszövetkezettel.

Gabonabeadási kötelezettségemet a cséplés után azonnal teljesítem.

Buda Pál után *Táncos István*, tizenkét holdas középparaszttal, majd *Kukucska Mátyás*, háromholdas újgazda és *Venyercsán Ádám*, dolgozó paraszttal csatlakoztak a versenykihíváshoz.

A gépállomás dolgozói nevében *Horváth Jenő*, a gépállomás pártszervezetének titkára üdvözölte Tótkomlós dolgozó parasztságának versenykihívását és

felajánlotta a gépállomás segítségét.

A gépállomás dolgozói vállalták, hogy 8 cséplőgépszekrényükkel átlagosan 50 vagon gabonát csépelnek el. A cséplési szemveszteséget fél százalékra csökkentik. A cséplési határidőt öt nappal lerövidítik. A dolgozó parasztságnak azt a vállalását, hogy az elcsépelte gabonát a cséplőgéptől egyenesen a magtárba viszik,^[49] azzal segíti elő, hogy vontatóikat és tehergépkocsijaikat a dolgozó parasztok rendelkezésére bocsátják. A gépállomás eddig 1200 holdra kötött tarlólóhántási szerződést, most vállalták, hogy ezt 3000 holdra emelik: ezáltal is hozzásegítik a dolgozó parasztságot a minisztertanács határozatának végrehajtásához.

A tótkomlói Viharsarok önálló termelőszövetkezet nevében Horváth János elnök bejelentette:

elfogadták a nagyszénási Dózsa termelőcsoport terménybeadási versenykihívását és annak minden feltételét teljesítik.

Ezzel hozzájárulnak a község versenyének sikeréhez.

– Terméskilításaink, amelyeket a nagyüzemi gazdálkodásnak, a gépállomás segítségének köszönhetünk, igen jók. Őszi árpából 20 mázsa 70 kilogrammot csépeztünk holdanként. Rozsból holdanként 18, búzából 14 mázsát várunk – mondotta.

A tótkomlói földművesszövetkezet részéről *Palocska József* ügyvezető bejelentette, hogy a földművesszövetkezet minden erővel támogatja a község dolgozó parasztságát a begyűjtés sikeres végrehajtásában. Csatlakoznak a csikériai földművesszövetkezet terménybegyűjtési versenyfelhívásához. A földművesszövetkezet vállalja, hogy

július 8-ig a falu dolgozó parasztjainak többségével, legalább 600 dolgozó paraszttal szállítási szerződést köt.

A begyűjtés gyors végrehajtása mellett a raktárak tisztántartásával gondoskodnak a dolgozó nép kenyérének épségéről. Szigorúan ellenőrzik, hogy zsiszikes gabona ne kerüljön a raktárba, éberségükkel megakadályozzák, hogy az ellenség kárt tehessen a begyűjtött gabonában.^[50]

Délután ünnepélyesen bevitték a földművesszövetkezet raktárába az első begyűjtött gabonát.^[51] Elsőnek a Viharsarok termelőszövetkezet vitte be 200 mázsa árpáját.

4.

A *Viharsarok* című lap cikke a tótkomlói versenyről

Békéscsaba, 1950. június 27.

Százezrek kövessék Tótkomlós példáját

Tótkomlóson országos jelentőségű esemény zajlott le vasárnap. A földművesszövetkezet raktárába beszállított első gabonaamennyiség már kézzelfogható eredménye volt annak a fáradtságos, nehéz munkának, amelyet dolgozó parasztságunk végzett ősztől mostanig, jövő évi kenyérének biztosításáért. A dolgozó parasztság azonban nem volt egyedül ebben a nagy munkában, mert mellette állt a munkásosztály, mellette állt népi demokráciánk, de főként minden lépésénél, mindennapi munkájánál maga mellett érezhette legfőbb segítőjét, legbiztosabb iránymutatóját: Pártunkat. Dolgozó parasztságunk mind nagyobb tömegekben látja is ezt egyre világosabban. A vasárnap Tótkomlóson beszállított első gabonás zsákok ezt a mind jobban világossá váló megismerést is jelképezik, és mutatják a dolgozó parasztságnak hűségese és öntudatos megnyilatkozását Pártunk, népi demokráciánk iránt.

Ennek a hűségnek, hálának és öntudatnak megnyilatkozása volt az ezzel kapcsolatosan ott lezajlott másik nagy országos esemény: Tótkomlós dolgozó parasztságának betakarítási és terménybegyűjtési versenyfelhívása. Az ország valamennyi dolgozó parasztját hívták ki ünnepi nagygyűlésükön versenyre, és ebben a kihívásban megmutatkozott az a világos felismerés, hogy mindazoknak a feladatoknak a megvalósításával, amelyeket Pártunk tűz eléjük, mind annak az iránymutatásnak követésével, amelyet Pártunk ad számukra, egyben saját maguk érdekeit szolgálják, és az egész ország dolgozóinak életszínvonal-emelkedésével együtt emelik saját életszínvonalukat is.

A munka derekán vagyunk még a jó betakarításért folytatott küzdelemben, de a tótkomlói példa, a lelkes versenyfelhívás és nyomban utána már az első napon a kistelekiek csatlakozása.^[52] igen biztató jelek valamennyiünk számára, hogy terménybegyűjtésünk meghozza a várt egyszerű eredményeket, sőt az eddigi éveknél sokkal többet nyújt a széles dolgozó rétegek számára. De nemcsak ezek a biztató jelek adhatnak megnyugtató érzést, hanem mindazok a jelenségek is, amelyeket szerte az országban és éppen úgy szerte a megyénkben, Csongrád megyében is mindenfelé tapasztalhatunk. Balástyán, Kisteleken szorgalmas munkával, Pártunk útmutatásának és a minisztertanács határozatának követésével a megyében elsőnek fejeződött be az aratás, de a közeli napokban sorra követik ezeket a községeket a többi községek is. Termelőcsoportjaink igen nagy része ehhez hasonlóan ugyancsak befejezte az aratást. De mindenütt hasonló szép eredményekkel találkozhatunk, dús rendekben dől a gabona a kasza után mindenfelé a határban, a termelőcsoportokban pedig az aratógépek könnyítik meg a munkát, s nyomukban mindenütt szorosan egymásba érve emelkednek a keresztek. A szorgalmas munka, a bő aratás képét mutatja mindenfelé a határ.

Biztató tehát az a kép, amely elénk tárul: a dolgozó parasztság szorgalmát és egyben gazdag terménybegyűjtés távlatait tárja fel. Komoly, súlyos hiba lenne azonban, ha mindezek a kétségtelenül biztató és megnyugtató körülmények elterelnék figyelmünket arról, hogy még igen nagy munkák állnak előttünk, s éppen

ezért még fokozottabb éberségre is van szükség minden vonalon. Mutatkozó nagy eredményeink még dühödtebb támadásra ingerlik népünk ellenségeit, a kulákokat s a klerikális reakció ügynökeit. Különösen most rendkívül vigyázzunk az elbizakodottság veszélyére, és ne gondoljuk egy percig sem, hogy minden simán és zökkenő nélkül megy ezután, hiszen már eddig is értünk sikereket. Ne felejtjük el, hogy nincsen „jó kulák”, nincsen „szelíd kulák”, és ha engedékenységet tanúsítunk velük szemben, ha a legkisebb mulasztást is elnézzük nekik, akkor még fokozottabb erővel támadnak, még fokozottabban végzik bomlasztó aknamunkájukat, szabotálásukat. Nézzünk jól körműkre a kulákoknak, hogy idejében végezzék el az aratást, a cséplést, terménybegyűjtést egyaránt, és az utolsó gabonaszemig eleget tegyenek a rájuk kirótt terménybeadási kötelezettségnek. Ne hagyjuk, hogy meglopja dolgozó népünket a kulák, de ne hagyjuk azt sem, hogy a klerikális reakció suttogó propagandája befolyása alá keríthesse akár egyetlen dolgozó parasztot is. A kulákokkal szemben a legkíméletlenebbül járjunk el, ha szabotálni, kárt okozni akarnának, de már jó előre is nézzünk a körműkre. A dolgozó kisparasztiak között pedig állandó, következetes felvilágosító munkát folytassunk, és ne mondjunk le egy pillanatra sem az egyéni meggyőzés, az egyéni felvilágosítás kommunista módszeréről. Falusi pártszervezeteinknek most minden eddiginél jobban kell mozgósítaniuk tagságukat és a tömegszervezetek tagjait a felvilágosító munkára, a hátralévő nagy feladatok végrehajtására, a behordási munkák jó megszervezése, a cséplés folyamatossága, a szemvesztesség minél kisebbre szorítása, vagyis általában a terménybegyűjtés sikere érdekében. Ha ezt nem teszik pártszervezeteink, akkor máris átengedték a terepet a kulákság számára, máris veszélyeztették, sőt komoly károkat okoztak a terménybegyűjtés sikeres végrehajtásában, mert amint Rákosi elvtárs mondotta: *„Az osztályharcban nincs semleges fél. Ahol mi nem vagyunk jelen, ott jelen van, vagy befurakodik oda az ellenség.”*

Rákosi elvtárs figyelmeztetése iránymutató falusi pártszervezeteinknek, minden kommunistának, de minden becsületes, öntudatos dolgozó parasztnak is, aki számára fontos a terménybegyűjtés sikere, vagyis fontos, hogy nagyobb darab kenyeret, nyugodt életet biztosíthasson családjának, még boldogabb jövőt gyermekeinek. Mind nagyobb azoknak a dolgozó parasztnak a tömege, akik a termelőcsoport dolgozó parasztságához hasonlóan világosan látják ennek a munkának fontosságát. Erre az öntudatos magatartásra, felvilágosultságra mutat, hogy a tótkomlói dolgozó parasztiak versenyfelhívásukban komoly ígéretet tettek Pártunknak, Rákosi elvtársnak: úgy végzik az aratási munkákat, hogy megmentsenek minden szem gabonát. Nem késlekednek az aratással, behordással, és amint a minisztertanács határozatának megfelelően a búzát viaszérésben, a rozsot teljes érés előtt, az árpat, zabot községük határában sárgaérésben learatják, ugyanúgy terménybeadási kötelezettségüknek is rögtön a cséplés után eleget tesznek és felajánlják szabadáru gabonafeleslegüket.

A példát ezreknek és százezreknek kell követniük, és gondos, szorgalmas munkával kell biztosítaniuk az aratás, cséplés, terménybegyűjtés sikerét. Ezeknek a munkáknak minden mozzanatát tartuk fontos feladatnak. Aratás után gondosan ügyeljünk, hogy a learatott gabona hat-nyolc napig keresztnben maradjon, és csak azután hordjuk lehetőleg közös szérűre, asztagokba. A behordást, a behordás jó megszervezését és a gondos őrzését is tartuk nagyon fontos feladatnak, mert nem közömbös népgazdaságunk számára, hogy a megtermelt gabona magtárainkba kerül-e, vagy annak egy része hanyagság, rossz munka, szabotázs következtében széthull, elvész.

Vigyázzunk minden szem gabonára, harcoljunk minden szem gabonáért! Ez most minden dolgozó paraszt legfontosabb feladata, ezzel biztosítja nemcsak nagy nyári mezőgazdasági munkáink eredményességét, de ötéves tervünk célkitűzéseinek valóra válását és mindannyiunk még boldogabb, zavartalanabb életlehetőségeit is.

5.

A DÉFOSZ főtitkárának levele a megyei titkárságoknak a tótkomlói verseny tárgyában

Budapest, 1950. június 27–28.

– részlet –

SZ. 2333/1950. BL/HB

Budapest, 1950. június 28.

DÉFOSZ Megyei Titkárságának

Székhelyén

Kedves Elvtársak!

A tótkomlói aratás, cséplés és gabonabeadási versenyfelhívásához [!] meg kell szervezni minden megye területén 3–4 község csatlakozását. A Párt megyebizottságával meg kell beszélni a csatlakozás előkészítését. A versenyfelhíváshoz való csatlakozásra olyan községeket kell kijelölni, amelyek 1949-ben élen jártak a terménybeadásban, összesen a szántás-vetés elvégzésében, tavasszal a növényápolási munkákban. A községek csatlakozását úgy kell megszervezni, hogy a községi képviselő-testület rendkívüli ülésen tárgyalja meg Tótkomlói község versenyfelhívását és a tótkomlói versenyfelhívásban felsorolt pontok alapján hozzanak határozatot, hogy mikor fejezik be az aratást, cséplést, a kötelező terménybeadást, és hogy a kötelező gabonabeadáson felül mennyi szabad gabonát ajánl fel a község megvétele az államnak. Ezeknek a községeknek a nevét telefonon azonnal jelentsék a DÉFOSZ Központnak, hogy a sajtó képviselőit kiküldhessük. [53]

[...]

Különösen fontos, hogy a cséplési munkák megkezdésénél az első napokban a megyei titkárság összes tagjai, a járási titkárok és az irodavezetők is részt vegyenek a cséplőmunkások lelátogatásában. Így tudjuk biztosítani, hogy a helyi szervezetek vezetőségei és a cséplőmunkások a körlevélben foglalt feladatokat jól végrehajtsák.

A megyei és járási titkárok úgy szervezzék meg a továbbiak során a munkákat, hogy a községi szervezeteknek küldött körlevélben felsorolt feladatok elvégzéséről, az eredményekről hetenként számszerű kiértékelő jelentést kell adni a DÉFOSZ Központnak.

Elvtársi üdvözléssel:

főtitkár [54]

Budapest, 1950. június 27. [55]

Az irat jelzete: MNL OL M–KS 276–93–165 – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Az 1945 utáni munkáspártok iratai, Magyar Dolgozók Pártja, Mezőgazdasági és Szövetkezeti Osztály. Eredeti, gépelt.

6.

Diósd, 1950. július 10.

Diósd község előljáróságától

820-16/1950.

Tárgy: Tótkomlós község 1950. évi mezőgazdasági versenyfelhívásának elfogadása

Tótkomlós község előljáróságának,

A járási operatív bizottság értesítése szerint Tótkomlós község a tárgyi évben mezőgazdasági versenyre hívta ki úgy, mint „Cséplési és terménybeadási az ország valamennyi községét”. [!] Ezt a kihívást, ill. ezt a versenyt Diósd község operatív bizottsága, azaz a község gazdái lelkesedéssel elfogadták.

Egyidejűleg ígéretet tettek arra, hogy a cséplést határidő előtt, vagy július hó 28-ra befejezik.

A terménybegyűjtést ugyancsak augusztus hó 15-ig 100%-ig teljesítik.

„Fel a mezőgazdasági versenyre a jövő évi jó kenyér biztosítása és a Béke-tábor erősítése érdekében.”[56]

Diósd, 1950. július hó 10-én.

vezetőjegyző

Az irat jelzete: MNL PML V-1026-D-b-2-820-16/1950 – Magyar Nemzeti Levéltár Pest Megyei Levéltára, Diósd nagyközség iratai, Népi demokratikus kori iratok, Előljárásági közigazgatási iratok – Eredeti, gépelt.

7.

A Belkereskedelmi Minisztérium közleménye a gabonabeadási versenyről és annak feltételeiről

Budapest, 1950. június 29.

– részlet –

BELKERESKEDELMI MINISZTERIUM

Versenyhirdetés

Június hó 25-én Paulik János, tótkomlói dolgozó paraszt a község dolgozó parasztjai nevében gabonabeadási versenyre hívta ki az ország dolgozó parasztságát. Tótkomlós község dolgozó parasztsága elhatározta, hogy a cséplési munkákat és a gabonabeadást határidő előtt teljesíti, és a kötelező terménybeadáson felüli szabadforgalmú gabonára július 8-ig szállítási szerződést köt. Ennek keretében a fejadag és a vetőmag visszatartása, valamint a kenyérgabona-beadási kötelezettség 100%-os teljesítése után fennmaradó gabonafeleslegét önkéntesen beadja.

[...]

Az elmúlt napok folyamán az ország különböző községeiben határtalan lelkesedéssel fogadták el a dolgozó parasztok, a termelőszövetkezetek és a földművesszövetkezetek az elhangzott versenykihívásokat.

Dolgozó parasztságunk a gabonabeadási verseny mellett való állásfoglalásával kifejezésre juttatta, hogy a minisztertanácsnak a terménybetakarításról szóló határozatát jól végrehajtja. Az állami gabonabegyűjtés sikerének előmozdításával tanúbizonyságot tett harcos kiállásáról, népi demokráciánk és a Szovjetunió vezette béketábor mellett.

Népköztársaságunk minisztertanácsa – méltányolva dolgozó parasztságunk által az 5 éves terv sikere érdekében kezdeményezett gabonabeadási versenyt – elhatározta, hogy a gabonabeadási versenyben győztes dolgozó parasztok, termelőszövetkezeti csoportok, községek, megyék, begyűjtő földművesszövetkezetek és legjobb terményfelvásárlók között 2 000 000 forint jutalmat fog szétosztani.

Dolgozó parasztságunk kezdeményezésére a Dolgozó Parasztok és Földmunkások Országos Szövetsége felkérésére a Belkereskedelmi Minisztérium a gabonabeadási versenyt és annak feltételeit az alábbiakban közli:

I.

1./ A gabonabeadási verseny a cséplés kezdetétől szeptember hónap 30. napjáig tart.

2./ A gabonabeadás során versenyben állnak egymással:
a./ dolgozó parasztok,

- b./ termelőszövetkezeti csoportok
- c./ földművesszövetkezetek és ezek terményfelvásárlói
- d./ községek
- e./ járások és
- f./ megyék.

3./ Az egyéni gabonabeadási versenyben csak dolgozó parasztok vehetnek részt.[57]

II.

1./ A gabonabeadási versenyben legjobb eredményt elért 2000 dolgozó parasztot, a 200 legjobb termelőszövetkezeti csoportot, a 100 legjobb községet, a három élenjáró megyét, országos viszonylatban a 10 legjobb járást és a 200 legjobb földművesszövetkezetet, valamint a legjobb földművesszövetkezetek terményfelvásárlóit jutalomban részesítem. Ugyancsak megjutalmazom azokat a közalkalmazottakat és a tömegszervezetek tagjait, akik a maguk kitűnő munkájával elősegítik a gabonabegyűjtés sikerét.

2./ Az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztok közül 100 dolgozó paraszt 400–400 Ft. értékű jutalomban részesül. Ebből a gabonabeadási versenyben a legjobb eredményt elért megyére 100 dolgozó paraszt esik, a másodikra 95, a harmadikra 90, míg az utolsó megyében legjobb eredményt felmutató 15 dolgozó paraszt részéről fejenként 400–400 Ft-os jutalomban. A közbeeső megyék dolgozó parasztjai is arányosan részesülnek ebből a jutalomból.

Az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztok közül további 300 dolgozó paraszt 300–300 Ft értékű jutalomban részesül. További 350 dolgozó paraszt 200–200 Ft, majd 350 dolgozó paraszt 150–150 Ft értékű jutalmat kap.

Díszoklevél kitüntetést kapnak mindazok a dolgozó parasztok, akik kenyérgabona beadási kötelezettségüket 200%-on felül teljesítették.

[...]

III.

1./ A gabonabeadási verseny eredményeit a szeptember 30-i állapotnak megfelelően kell kiértékelni.

2./ Az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztok gabonabeadási versenyében az a dolgozó paraszt ér el jobb eredményt, aki a fejadagjának és vetőmagjának visszatartása és kenyérgabona beadási kötelezettségének 100%-ig való teljesítése után megmaradt kenyérgabona feleslegének minél nagyobb részét önkéntesen beadta.

A kiértékelési sorrend megállapításánál figyelembe kell venni a beadási kötelezettség teljesítésének időpontját is – a cséplés befejezésétől számítva.

Egyenlő eredmények esetén az a dolgozó paraszt nyeri el az elsőbbséget, aki gabonafeleslegét szállítási szerződés alapján adta be.

[...]

A „Viharsarok” dolgozó parasztsága által kezdeményezett versenymozgalmat a Magyar Dolgozók Pártja, a tömegszervezetek és dolgozó népünk állama teljes mértékben támogatja.

Dolgozó parasztságnak [!] a gabona gyors beadásával is hozzájárul a munkáspárt [!] szövetség megerősítéséhez, 5 éves tervünk megvalósításához és a béke megvédéséhez.

Budapest, 1950. június 29-én.

Az irat jelzete: MNL OL M-KS-276-93-243 – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Az 1945 utáni munkáspártok iratai, Magyar Dolgozók Pártja, Mezőgazdasági és Szövetkezeti Osztály.

8.

A DÉFOSZ feladatai a terménybegyűjtési versenyekhez kapcsolódóan

Hely és dátum nélkül

Kedves Megyei Titkár Szaktárs!

Az aratás, cséplés és terménybegyűjtési munkák ellenőrzése során megállapítottuk, hogy az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztokkal való terménybegyűjtési versenyszerződések megkötése, a verseny szervezése, a városok és községek többségében nem indult be. Számos megyei titkárság, de különösen a járási titkárok jelentős része nem is tud arról, hogy a DÉFOSZ-nak kell megszervezni az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztok között a terménybegyűjtési versenyt.

Megyei és járási titkárságunk nem ellenőrizte, hogy a cséplőmunkások kioktatása során a terménybegyűjtési versenyszerződéshez szükséges nyomtatványokat kiosztották-e. A népnévelők és a cséplőmunkás csoportból kijelölt felelősöket a városok és községek többségében nem látták el szerződés nyomtatványokkal. Általános tapasztalat, hogy lent a faluban nem tudják, hogy milyen módszerrel szervezzék a versenyt.

A DÉFOSZ megyei titkárságainak az elkövetkezendő hetekben a legfontosabb feladata, hogy irányítsa, ellenőrizze a DÉFOSZ járási titkárainak és helyi szervezeteinek a terménybegyűjtési versennyel kapcsolatos munkáját.

A terménybegyűjtési versenyt elsősorban cséplés közben, a cséplőmunkásokon keresztül kell szervezni és a földműves-szövetkezetek begyűjtő helyeinél. Emellett természetesen a Párt népnévelői és a többi tömegszervezetek aktívái a falvak és városok területén szervezik a versenyt. A DÉFOSZ fő feladata azonban az, hogy a cséplésnél munka közben jól szervezze meg a versenyszerződések megkötését. A döntő az, hogy lehetőleg minden egyénileg gazdálkodó dolgozó kis- és középparaszt kössön versenyszerződést a szükségletén felüli szabad gabona minél nagyobb részére.

Haladéktalanul intézkedni kell, hogy a versenyszerződéseket mindenütt kioszák az agitátoroknak, népnévelőknek, cséplőmunkásoknak, kisgyűlés-előadóknak, dűlőfelelősöknek. Gondoskodni kell arról, hogy a többi tömegszervezetek aktívái is el legyenek látva versenyszerződésekkel, [és] amennyiben a központból leküldött versenyszerződések elfogytak, úgy készítsenek lent a községekben.

Az irat jelzete: MNL OL M-KS-276-93-165 – sz. n. – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Az 1945 utáni munkáspártok iratai, Magyar Dolgozók Pártja, Mezőgazdasági és Szövetkezeti Osztály.

[1] PETŐ IVÁN: A gazdaság „átpolitizálása”. A politika hatalma. In: STANDEISKY ÉVA–KOZÁK GYULA–PATAKI GÁBOR–RAINER M. JÁNOS (szerk.): *A fordulat évei 1947–1949*. Bp., 1998, 100.

[2] JANDEK GÉZA: *A szocialista munkaverseny hazánkban*. Bp., 1964, 16–17.

[3] Uo. 17. Lásd még NAGY LÁSZLÓ: Pártszervezeteink a szocialista munkaverseny élén. *Pártépítés Kiskönyvtára*, 39. sz. Bp., 1953, 4.

[4] Magyar Nemzeti Levéltár Pest Megyei Levéltára (a továbbiakban: MNL PML), Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánjának iratai 1876–1950 (1954), Alispáni évnegyedes jelentések gyűjteménye. 1912–1949 (a továbbiakban: IV–408–u), 1948. I. negyedév.

[5] Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (a továbbiakban: MNL OL), M–KS 276–93–21. Az 1945 utáni munkáspártok iratai, Magyar Dolgozók Pártja, Mezőgazdasági és Szövetkezeti Osztály. Az országos termelési verseny díjazási rendszere. [Hiányos.] lkt. sz. n. 1948. július 28.

[6] MNL PML IV–408–u. 1948. III. negyedév.

[7] MNL OL M–KS 276–93–80. Az 1949. évi termelési versenyéről. lkt. sz. n. 1949. d. n.

[8] APRÓ ANTAL: Beszéljünk nyíltan a hibáinkról. In: *Szocialista munkaverseny Magyarországon*. (Cikkgyűjtemény). Bp., 1950, 60.

[9] A KV-ülés január 20-án fogadta el ezt a határozatot, de január 22-én hozták nyilvánosságra, ezért szinte mindenhol ez utóbbi dátum szerepel. *Nehéz esztendőkrónikája*. Szerkesztette: BALOGH SÁNDOR. Bp., 1986, 209.

[10] Az MDP KV határozata a szocialista munkaverseny eredményeinek megszilárdításáról és továbbfejlesztéséről. In: *Szocialista munkaverseny Magyarországon... 292*.

[11] HORVÁTH SÁNDOR–MAJTÉNYI GYÖRGY–TÓTH ESZTER ZSÓFIA: Élmunkások és sztahanovisták. Munkaverseny a Szovjetunióban és Magyarországon. *História*, 1998. 8. sz. 30.

[12] Az MDP KV január 22-ei határozata. In: *Szocialista munkaverseny Magyarországon...*, 296–297. Lásd még A sztahanovista. *Népszava*, 1950. február 1. *Szocialista munkaverseny Magyarországon...* 386–391.

[13] GYARMATI GYÖRGY–BOTOS JÁNOS–ZINNER TIBOR–KOROM MIHÁLY: *Magyar hétköznapiak Rákosi Mátyás két emigrációja között 1945–1956*. Bp., 1988, 257–258. Lásd még JANDEK: i. m. 36.

[14] PETŐ IVÁN–SZAKÁCS SÁNDOR: *A hazai gazdaság négy évtizedének története 1945–1985*. I. *Az újjáépítés és a tervutasításos irányítás időszaka 1945–1968*. Bp., 1985, 178.

[15] BORBÁS LAJOS: *A munka megszervezése és a munkaverseny kérdései a szocialista mezőgazdaságban*. (Az MDP II. kongresszusának tiszteletére.) 1951, 80.

[16] Erdei Ferenc 1949. június 11-től 1953. július 4-ig volt földművelésügyi miniszter.

[17] *Pest Megyei Népiújság*, 1950. február 12.

[18] MNL OL M–KS 276–93–80. Az egyénileg dolgozó parasztkok versenye. 1949. február 7. Lásd még: MNL OL M–KS 276–93–80. A mezőgazdasági termelési verseny elvi problémái. 1949. február 14.

[19] Részletesebben lásd TÓTH JUDIT: Mezőgazdasági versenyek az '50-es évek első felében Pest megyében. *Agrártörténeti Szemle*, 2010. 1–4. sz. 141–166.

[20] MNL OL XIX–K–7–a. Begyűjtési Minisztérium kollégiumának ülései, 1952–1956. 1953. március 4., 1953. május 6.; MNL OL M–KS 276–89–176. Az 1945 utáni munkáspártok iratai, Magyar Dolgozók Pártja, Agitációs és Propaganda Osztály. Az MDP KV Agitációs és Propaganda Osztályának ütemterve a Titkárság 1951. évi aratási, cséplési munkákról szóló határozatának végrehajtására. lkt. sz. n. 1951. május 29.

[21] MNL OL XIX–K–7–a. 1953. március 4., 1953. május 6.

[22] HORVÁTH–MAJTÉNYI–TÓTH: i. m. 32.

[23] MNL PML XXXV. 1. 1/32. Magyar Dolgozók Pártja Pest Megyei Bizottságának iratai. 1948–1956. Jelentés a megyék mezőgazdasági munkaversenyéről. 1953. július 21.

[24] PETŐ–SZAKÁCS: i. m. 177.

[25] RÁKOSI MÁTYÁS: Nagyobb munkafegyelmekkel, fokozott egyéni felelősséggel a termelékenység emeléséért. Rákosi Mátyás beszéde az MDP nagybudapesti pártválasztmányi ülésén. (1949. augusztus 31.) In: *Szocialista munkaverseny Magyarországon...* 14.

[26] MNL OL M–KS 276–93–268. Jegyzőkönyv az Országos Begyűjtési Operatív Bizottság 1951. augusztus 11-ei üléséről.

[27] MNL OL M–KS 276–93–268. Az Élelmezési Minisztérium Begyűjtési Főosztályának jelentése a kenyérgabona és a takarmánygabona begyűjtésének versenyéről. lkt. sz. n. 1951. július 20.

[28] MNL OL M–KS 276–93–268. Az Élelmezési Minisztérium jelentése az aratás, cséplés és begyűjtés helyzetéről. lkt. sz. n. 1951. július 13.

[29] MNL OL M–KS 276–93–268. Az OOB Titkárságának jelentése. lkt. sz. n. 1951. szeptember 7.

[30] MNL OL M–KS 276–93–80. A mezőgazdasági termelési verseny díjazása. 1949. d. n.

[31] MNL OL M–KS 276–89–184. K/6/4/424. 1950. augusztus 17.

[32] ZÁVADA PÁL: *Kulákprés*. Bp., 2006.

[33] „De ha az összes mezőgazdasági keresők megoszlását nézzük (Tótkomlóson 3886 főt, akik között nemcsak családfelek vannak), akkor szegényparasztnak kell számítanunk az 1483 földtelen földmunkást (»egyéb mezőgazdasági fizikai kereső« gyűjtőnéven) és a 826, három holdnál kevesebbet bíró »birtokost« kb. 460 segítő családtagjával, ez összesen 2769 fő. Velük szemben csak 1120 a »nem szegényparaszti«, három holdon felüli önálló birtokosok és segítő családtagjaik száma. Az arány 71:29, a szegényparasztkok »javára«. ZÁVADA: i. m. 36.

[34] <https://filmhiradokonline.hu/watch.php?id=10352> [7] [Utolsó letöltés ideje: 2019. október 20.]

A filmhíradó az alábbi téves információkat tartalmazza: „Tótkomlóson július 24-én [!] a falu apraja-nagyja felvonul.” [helyesen: június 25.], „Paulik István [!] a község nevében szólal fel.” [Helyesen: Paulik János.]

[35] Egyre több község csatlakozik a tótkomlósi dolgozó parasztkok terménybeadási versenyfelhívásához. *Szabad Nép*, 1950. június 29. 3.; Kiskirályság dolgozó parasztsága válaszolt a tótkomlósi versenykihívásra. *Viharsarok*, 1950. június 28. 5. [Kiskirályság Csongrád megyei község, 1954-ig volt ez a település neve, ma Eperjes.]

[36] MNL OL M–KS 276–55–163. Az 1945 utáni munkáspártok iratai, Magyar Dolgozók Pártja Szervező Bizottságának iratai 1948–1953. Jelentés az elmúlt év mezőgazdasági munkaversenyéről és javaslat a verseny továbbfejlesztésére. 1951. április 9.

[37] Azaz Tóth Máttyás, Tótkomlós község párttitkára.

[38] Arató József, az MDP Békés Megyei Bizottsága politikai munkatársa.

[39] Éliás György, a községi pártbizottság propagandistája.

[40] Tóth Máttyás.

[41] Keleti Ferenc (1910–1979): az MDP Békés Megyei Bizottsága első titkára 1948-tól 1950-ig.

[42] A Szervező Bizottság 1949. augusztus 29-ei ülésen döntöttek arról, hogy a mezőgazdasági termelési verseny irányítására létrehozott bizottság vezetője Ráczy Gyula helyett Borbás Lajos lesz. Vélhetően ezzel együttesen kapta meg a DÉFOSZ főtitkári posztját is, amelyet 1951-ig tölthetett be. Ezt a tisztséget megelőzően az MDP Csongrád Megyei Bizottsága első titkára lehetett. Az életrajz további kutatásokat igényel.

[43] Dolgozó Parasztok és Földmunkások Országos Szövetsége (DÉFOSZ).

[44] Természetesen nem jelenhetett meg sem újságcikk, sem más, a versenyekkel kapcsolatos egyéb dokumentum sem, amely meg ne említette volna a vidéki társadalmon belül legfőbb ellenségnek kikiáltott társadalmi csoportokat, a kuláknak bélyegzett módos paraszti réteget, illetve a klerikális reakciónak minősített egyházi személyeket. A bűnbakkepzés központi alakjai jelen esetben mint az aratás és cséplés hátráltatói, a termés megkárosítói szerepelnek a cikkben, amely tevékenységekkel a korabeli propaganda azt igyekezett illusztrálni, hogy ezek a csoportok ártó szándékuk révén a népgazdaság növekedésének legfőbb hátráltatói.

[45] Amint látható, a legkisebb szemvesztésre való utalás pár soron belül másodszor fordul elő. Ha valakiről azt állították, hogy nagyobb szemvesztéssel arat vagy csépel, az ellenséges cselekedetnek minősült, amelyért akár meg is hurcolhattak egyes gazdákat. Az agitációnak ez a toposza a politikai szlogenek, a plakátok és a karikatúrák visszatérő eleme.

[46] A koreai háború kitérése miatt előtérbe került az ellenségesnek minősített társadalmi csoportoknak az imperializmus hazai ügynökeiként való emlegetése is. Lásd Tóth Judit: „Imperialisták és hazai ügynökeik” a Ludas Matyiában. *Rubicon*, 2019/2–3. sz.

[47] Bár a cikk már a koreai háború kitérése után jelent meg, maga a versenyfelhívás – amint az a bevezetőben már szerepelt – éppen a koreai háború kitérése napján hangzott el, a Paulik János szájába adott beszédét pedig még ezt megelőzően írták.

[48] Mintegy önreflexióként árulkodik ez a mondat arról, hogy a termelés milyen szinten vált túlszabályozottá.

[49] Ennek jegyében rengeteg, a következőhöz hasonló jelmonddal teltek meg az újságok, plakátok: „*Cséplőgéptől teljesítsd beadási kötelezettséged, ezzel is erősítéd hazádat és véded a békét!*”

[50] Rendszerint a kuláknak minősített gazdákat érte az a vád, hogy zsiszikes gabonát adnak le, és ezzel tudatosan fertőzik meg a magtárakban már benn lévő gabonát, azaz tudatosan okoznak kárt. A *Ludas Matyi* karikatúráinak visszatérő eleme a zsiszikes gabonát beadó kulák képe.

[51] Ezekre az alkalmakra a gazdáknak fel kellett díszíteniük a kocsikat, amelyeken szállították a gabonát, és ugyanígy ünnepi díszbe kellett öltöztetni az átvevőhelyként funkcionáló földművesszövetkezetek épületét, elhelyezve rajtuk Rákosi képe mellett két oldalról Lenin és Sztálin képét is.

[52] Ahogyan a verseny elindítóját, ugyanúgy az első csatlakozó településeket is pártutasítás keretében határozták meg.

[53] A sajtóban napvilágot látott cikkek ugyanakkor már a községek lelkes csatlakozásáról számolnak be, semmilyen utalást nem tartalmazva arra vonatkozóan, hogy bármilyen kényszerrel alkalmaztak volna.

[54] A dokumentumon nem szerepel név. A főtitkári posztot 1951-ig Borbás Lajos töltötte be.

[55] Nem egyértelmű, hogy az irat elején vagy végén található dátum a hitelt érdemlő.

[56] A koreai háború miatt különös jelentőséggel bírt annak hangsúlyozása, hogy az állammal szembeni kötelezettségek teljesítése egyúttal a „Béketábor” erősítését is szolgálják.

[57] Fontos itt is kiemelni, hogy további egyéni gazdagodásuktól tartva a kuláknak minősített gazdák versenyben való részvételét nem engedélyezték.

Címkék:

[mezőgazdaság](#) ^[8]

[munkaverseny](#) ^[9]

[termelőszövetkezet](#) ^[10]

Kiadás: 19. évfolyam (2019) 6. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/a-totkomlosi-dolgozo-parasztok-termenybeadasi-versenyre-hivtak-az-egesz-oroszag-dolgozo-paraszsagat>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/a-totkomlosi-dolgozo-parasztok-termenybeadasi-versenyre-hivtak-az-egesz-oroszag-dolgozo-paraszsagat>

[2] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/fortepan_33578.jpg

[3] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/fortepan_33580_0.jpg

[4] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/fortepan_16604.jpg

[5] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/fortepan_16603.jpg

[6] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/diszoklevel.jpg>

[7] <https://filmhiradokonline.hu/watch.php?id=10352>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mezogazdasag>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/munkaverseny>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/termeloszovetkezet>